

بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسندگان ایرانی: مقایسه حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی

فرخنده اجاق (نویسنده مسئول)

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)
farkhondehojagh@yahoo.com

کیوان کوشا

استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران
kkoosha@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۱۰/۱۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۱۱/۱۶

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، کشف میزان آگاهی از خود-آرشیوی توسط نویسندگان پرتولید ایرانی بر اساس نمایه‌های استنادی مؤسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی) در حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی می‌باشد.

روش: روش پژوهش حاضر، توصیفی-پیمایشی و از نوع مشاهده است و داده‌های مورد نیاز پژوهش با مرور وب‌سایت‌های ۸۰ نویسنده پرتولید ایرانی در چهار رشته از علوم (شیمی، زیست‌شناسی، ریاضیات، علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی) و چهار رشته از علوم اجتماعی (علوم اجتماعی، اقتصاد، روان‌شناسی و مدیریت) به دست آمده است. نرم افزار به کار رفته جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، نرم‌افزار اکسل می‌باشد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میزان آگاهی نویسندگان پرتولید ایرانی از این مفهوم بسیار کم است؛ چنانچه از چهار رشته علوم، نویسندگان پرتولید ایرانی در رشته ریاضیات با ۳/۲۵٪ درصد بیشترین سطح خود-آرشیوی را در زمان انجام پژوهش داشته‌اند. همچنین، پژوهش نشان می‌دهد که نویسندگان پرتولید ایرانی در حوزه علوم اجتماعی هیچ اقدامی مبتنی بر خود-آرشیوی نداشته‌اند. علاوه بر این، نسبت خود-آرشیوی ممکن به خود-آرشیوی تحقق یافته در کلیه رشته‌ها قابل ملاحظه است. بیشترین سطح خود-آرشیوی ممکن در میان رشته‌های علوم مربوط به زیست‌شناسی و کمترین سطح مربوط به علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی است؛ در حالی که کمترین اختلاف میان خود-آرشیوی ممکن و خود-آرشیوی تحقق یافته نیز در علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی به چشم می‌خورد. علاوه بر این، بیشترین سطح خود-آرشیوی ممکن در میان رشته‌های علوم مربوط به رشته اقتصاد است.

اصالت/ارزش: به نظر می‌رسد علی‌رغم این که در سال‌های اخیر خود-آرشیوی به‌عنوان یکی از مؤثرترین روش‌های اشاعه اطلاعات بوده است، اما این مفهوم آن‌چنان که شاید در میان محققان پرتولید ایرانی به کار گرفته نشده است. نتایج این پژوهش به پژوهشگران امکان آشنایی با این مفهوم و وضعیت خود-آرشیوی در حوزه‌های مورد مطالعه را می‌دهد و از این طریق افق‌های نوینی را جهت اشاعه و دسترس‌پذیر ساختن آثار علمی آشکار می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: خود-آرشیوی، آرشیوهای دسترسی آزاد، پایگاه اطلاعاتی شریا، پیش چاپ، پس چاپ

دسترسی به یافته‌های علمی، دغدغه اصلی محققان است و موانع دسترسی نظیر افزایش هزینه خرید و اشتراک مجلات بر دسترس‌پذیری یافته‌های پژوهش تأثیرگذار بوده است. خود-آرشیوی به‌عنوان یکی از مجراهای دسترسی آزاد به اطلاعات علمی (سوان و براون^۱، ۲۰۰۴؛ قانع، ۱۳۸۳) می‌تواند تا حد زیادی این موانع را مرتفع سازد.

در واقع ظهور و گسترش شبکه جهانی وب و تأثیر گسترده فن‌آوری‌های شبکه‌ای موجب تسهیل ارتباطات علمی غیررسمی شده است؛ به‌گونه‌ای که ارتباطات غیررسمی گسترده‌ای در میان دانشمندان، به‌منظور درخواست نسخه الکترونیکی از پیش‌نویس آثارشان از طریق پست الکترونیکی صورت می‌گیرد (آنتلمان^۲، ۲۰۰۶). منظور از خود-آرشیوی، قرار دادن متن کامل آثار علمی توسط مؤلف در یک آرشیو سازمانی یا وب‌سایت شخصی است. مؤلفان می‌توانند این فعالیت را براساس سیاست‌های خود-آرشیوی ناشران مجلات انجام دهند و از این طریق نسبت به مسائل حق‌تألیف اطمینان یابند. مؤلفان برای کسب آگاهی سیاست خود-آرشیوی ناشران می‌توانند از پایگاه اطلاعاتی شریپا^۳ استفاده نمایند. این پایگاه سیاست گروهی از ناشران را درباره امکان‌پذیری و عدم امکان خود-آرشیوی را در یک طبقه‌بندی رنگی ارائه می‌کند. اهمیت بحث خود-آرشیوی در آرشیوهای سازمانی و وب‌سایت‌های شخصی این است که استفاده‌کنندگان می‌توانند بدون پرداخت هزینه و به‌صورت رایگان به آخرین یافته‌های تحقیقاتی یا مطالعاتی دیگران دست یابند و بدین ترتیب ضمن استفاده از آن‌ها از دوباره‌کاری در تحقیقات جلوگیری نمایند. همچنین، تحقیقات مختلف نشان داده است که خود-آرشیوی میزان استناد به مقالات را افزایش می‌دهد و محققانی که آثار خود را به‌صورت خود-آرشیوی در محیط وب قرار داده‌اند از استادهای بیشتری برخوردار هستند. برای مثال پژوهش هارنارد^۴ (۲۰۰۶) نشان می‌دهد که دسترس‌پذیر کردن یافته‌های پژوهش از طریق خود-آرشیوی، میزان استناد را به بیش از پنجاه درصد افزایش می‌دهد. به‌علاوه، تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که مقالات مجلاتی که از طریق روش‌های خود-آرشیوی شخصی یا سازمانی در دسترس قرار گرفته‌اند نسبت به مقالاتی که در همان مجلات منتشر شده‌اند اما به‌صورت آزاد در دسترس نیستند استادهای بیشتری را دریافت می‌کنند. نتایج به‌دست آمده در

1. Swan & Brown
3. Publisher copyright policies & self-archiving (SHERPA)

2. Antelman
4. Harnard

رشته‌های مختلفی نظیر علوم کامپیوتر (لاورنس^۱، ۲۰۰۱)، روان‌شناسی (شین^۲، ۲۰۰۳)، فیزیک نجومی (کرتز^۳، ۲۰۰۴)، فیزیک (موئد^۴، ۲۰۰۷)، و کشاورزی (کوشا و عبدلی^۵، ۲۰۱۰) گویای این واقعیت است که خود-آرشیوی باعث می‌شود که میزان مشاهده‌پذیری مقالات افزایش یافته و بدین ترتیب این‌گونه مقالات استناد بیشتری به‌دست آورند. از این رو، ترغیب محققان به خود-آرشیوی مقالات و آثاری که امکان دسترس‌پذیر ساختن آنها به‌صورت آزاد وجود دارد می‌تواند منجر به افزایش میزان استناد افراد و نیز دانشگاه‌ها و سازمان‌ها شود.

با توجه به اهمیت این موضوع، مطالعه حاضر قصد دارد میزان خود-آرشیوی نویسندگان پرتولید ایران در رشته‌های علوم و علوم اجتماعی را مورد بررسی قرار دهد. تاکنون تحقیقی جامع در خصوص بررسی فرهنگ خود-آرشیوی در کشور ما صورت نگرفته است. از این رو، تحقیق حاضر می‌تواند جنبه‌های مختلف خود-آرشیوی مقالات علمی و نیز نقش تفاوت‌های میان‌رشته‌ای در خود-آرشیوی آثار علمی را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

در واقع تاکنون تحقیقی در زمینه فرهنگ خود-آرشیوی براساس تجزیه و تحلیل وب‌سایت‌های آنها صورت نگرفته است. از این رو، تحقیق حاضر می‌تواند افق‌های جدیدی را در رابطه با وضعیت خود-آرشیوی در رشته‌های مورد مطالعه نمایان سازد.

مسئله اصلی پژوهش حاضر، بررسی میزان خود-آرشیوی نویسندگان پرتولید ایران در چهار رشته از علوم و چهار رشته از علوم اجتماعی است. با وجود این که تحقیقات گذشته نشان می‌دهد که مقالاتی که از طریق خود-آرشیوی در وب‌سایت‌های شخصی یا سازمانی در دسترس قرار می‌گیرند، از تأثیرگذاری استنادی بیشتری نیز برخوردارند، اما این سؤال که میزان خود-آرشیوی محققان ایران چه میزان است همچنان باقی است.

تعاریف عملیاتی

۱. **خود-آرشیوی:** خود-آرشیوی فعالیتی است که به‌واسطه آن، مؤلف این امکان را دارد که نسخه‌ای از مقاله‌اش (چاپ شده یا داوری شده) را به‌گونه‌ای دسترس‌پذیر سازد و در عمل، معنی آن قرار دادن فایل (که معمولاً نسخه نهایی مؤلفان از مقالات پس از داوری است) در یک

1. Lawrence
4. Moed

2. Shin.
5. kousha & Abdoli

3. Kurtz

مخزن یا آرشیو دسترسی آزاد^۱ یا وبسایت شخصی است که با انجام چنین فعالیتی نویسندگان در چرخه ارتباطات علمی غیررسمی قرار می‌گیرند (سوان و براون، ۲۰۰۵؛ آنتلمان، ۲۰۰۶).

در تعریف دیگری از خود-آرشیوی چنین آمده است:

«نسخه‌ای از متن کامل^۲ آثار و همه مطالب مکمل که به محض نخستین انتشار، در حداقل یک آرشیو درون‌خطی قرار داده شده است که این آرشیو از سوی یک مؤسسه آموزشی، افراد جامعه علمی، اداره دولتی یا سازمان با سابقه و قدیمی که در صدد فراهم کردن امکان دسترسی آزاد، توزیع نامحدود، آرشیو بلندمدت و با قابلیت کار متقابل است، حمایت می‌شود.» (سوبر^۳، ۲۰۰۳).

همچنین در پژوهش حاضر منظور از خود-آرشیوی، دسترسی آزاد به متن کامل مقالات مجلات است که این مقالات توسط مؤلفان در وبسایت‌های شخصی یا آرشیوهای سازمانی و اسپاری شده‌اند و امکان جست‌وجو و بازیابی آن‌ها از طریق این سایت‌ها، به صورت رایگان و آزاد برای پژوهشگران وجود دارد.

● خود-آرشیوی ممکن: منظور از خود-آرشیوی ممکن، بررسی امکان خود-آرشیوی مقالات مجلات براساس پایگاه شریا است که شامل سیاست خود-آرشیوی ناشران مجلات است.

● خود-آرشیوی تحقق‌یافته: منظور از خود-آرشیوی تحقق‌یافته، میزان خود-آرشیوی مقالات مجلات توسط نویسندگان ایرانی در زمان انجام این پژوهش است که از طریق بررسی وبسایت آنها و لینک به متن کامل مقالات به دست آمده است.

۲. آرشیو دیجیتال: فضایی اینترنتی که محتوای دیجیتالی در آن ذخیره شده، و امکان جست‌وجو و بازیابی را برای استفاده‌های بعدی فراهم می‌کند. در این آرشیوها می‌توان تولیدات علمی و پژوهشی، مقالات مجلات، پایان‌نامه‌ها، منابع آموزش الکترونیک و منابع درسی را به منظور بازیابی ذخیره نمود (قانع، ۱۳۸۳؛ سیمپسون و هی^۴، ۲۰۰۶). این آرشیوها دارای انواع موضوعی، سازمانی و صفحات شخصی مؤلفان است (سوان و براون، ۲۰۰۴). در پژوهش حاضر، منظور از

1. open access

2. Full text

3. suber

4. simpson & Hey

آرشیوهای دیجیتالی، آرشیوهای سازمانی و صفحات شخصی مؤلفان است؛ زیرا هدف کشف رفتار آگاهانه مولفان در واسپاری مقالاتشان به چنین آرشیوهایی است، و از این طریق میزان آشنایی آن‌ها با فرآیند خود-آرشیوی به دست خواهد آمد.

۳. **مؤلفان پرتولید:** نویسندگانی که بیشترین تعداد مقالات را در رشته‌های علوم (شیمی، زیست‌شناسی، ریاضیات، علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی) و علوم اجتماعی (علوم اجتماعی، اقتصاد، روان‌شناسی و مدیریت) در نمایه‌نامه‌ی آی.اس.آی دارند.

۴. **حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی:** اگرچه در مورد مفهوم کلی حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی تقریباً اتفاق نظر وجود دارد، اما گاهی در مورد رشته‌های خاصی که در زیرمجموعه آنها قرار می‌گیرند، اختلاف نظراتی دیده می‌شود. از این رو، با توجه به اهداف مورد انتظار از تحقیق، معیار انتخاب رشته‌های مرتبط با حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی، تقسیمات موضوعی ارائه شده در پایگاه استنادی وب‌آوساینس^۱ مؤسسه اطلاعات علمی (آی.اس.آی) است. در واقع، هر یک از نمایه‌های استنادی علوم^۲ و علوم اجتماعی^۳ دارای تقسیمات موضوعی کلان مشخصی هستند که رشته‌های مختلف در زیرمجموعه آنها قرار گرفته‌اند (کوشا، ۱۳۸۶).

۵. **پیش‌چاپ:** به مقالاتی اطلاق می‌شود که پس از ارائه به مجله‌ای خاص در انتظار داوری، اظهار نظر، بازبینی، و نهایتاً چاپ و انتشار به سر می‌برند (بهمن‌آبادی، ۱۳۸۶).

۶. **پس‌چاپ:** وب‌سایت پروژه شریا (۲۰۱۰) پس‌چاپ را به‌عنوان نسخه‌ای از مقاله، پس از داوری توسط متخصصان و اعمال تجدیدنظرها و اصلاحات به حساب می‌آورد. بدین معنا که از نظر محتوا، پس‌چاپ‌ها مقالاتی شبیه به مقالات منتشر شده هستند؛ هر چند از نظر ظاهری ممکن است به شکل مقاله منتشر شده نباشند (سوان و براون، ۲۰۰۵).

خود-آرشیوی و تأثیر آن بر استناد

سوان و براون (۲۰۰۵) یکی از مزایای خود-آرشیوی را افزایش مشاهده‌پذیری و نهایتاً افزایش میزان استناد به مقاله معرفی کرده‌اند. پژوهش‌های زیادی نیز در زمینه تأثیر خود-آرشیوی بر میزان استناد انجام گرفته است. برای مثال پژوهش‌های انجام شده در رشته‌های مختلف نظیر علوم کامپیوتر (لاورنس، ۲۰۰۱)، روان‌شناسی (شین، ۲۰۰۳)، فیزیک نجومی (کرتز، ۲۰۰۴)،

1. Web of Science

2. Science Citation Index (SCI)

3. Social Science Citation Index (SSCI)

فیزیک (موند، ۲۰۰۷)، کشاورزی (کوشا و عبدلی، ۲۰۱۰)، جملگی اهمیت خود-آرشیوی را براساس میزان استناد مورد بررسی قرار داده‌اند و نشان داده‌اند که مؤلفان مقالات خود-آرشیوی شده از استناد بیشتری برخوردارند زیرا از طریق دسترسی آزاد، مقالات با سهولت و سرعت بیشتری در دسترس پژوهشگران قرار می‌گیرد.

پیشینه

لاوال^۱ (۲۰۰۲) در مقاله خود استفاده و عدم استفاده از آرشیو مدارک الکترونیکی را با نمونه‌گیری تصادفی از بین ۲۴۰.۰۰۰ محقق در ۹ رشته علمی (فیزیک و نجوم، شیمی، ریاضی و کامپیوتر، مهندسی، علوم شناختی و روان‌شناسی، و علوم زیستی) مورد بررسی قرار داد. نتایج بررسی نشان داد که ۱۸ درصد از محققان حداقل از یک آرشیو مدارک الکترونیکی استفاده می‌کنند و ۸۲ درصد آنان از هیچ آرشیوی استفاده نمی‌کنند. بیشترین استفاده از آرشیو مدارک الکترونیکی مربوط به حوزه فیزیک و کمترین استفاده مربوط به حوزه شیمی است.

سوان و براون (۲۰۰۴) با استفاده از پیمایش، به بررسی رفتار خود-آرشیوی مؤلفان پرداخته‌اند تا میزان آگاهی مؤلفان از این امر را مورد مطالعه قرار دهند. آنان دو نوع پرسشنامه طراحی کردند؛ یکی برای مؤلفانی که در مجلات دسترسی آزاد^۲ تألیف می‌کنند و دیگری برای مؤلفانی که در مجلات فاقد دسترسی آزاد^۳ می‌نویسند. نتایج پژوهش نشان داد که تمام نویسندگان گروه اول با مفهوم خود-آرشیوی آشنا بوده و آثارشان را آرشیو می‌کنند و از گروه دوم نیز ۶۲ درصد با این مفهوم آشنا هستند. علاوه بر این، این دو محقق به بررسی چگونگی رفتار نویسندگان در مجلات فاقد دسترسی آزاد از ابعاد مختلف پرداختند. گزارش آنان حاکی از آن است که ۳۸ درصد از نویسندگان مجلات فاقد دسترسی آزاد، مقالاتشان را به یک یا چند شکل خود-آرشیوی کردند. ۶۹ درصد از نویسندگان تمایل زیادی به خود-آرشیوی داشته و مشتاقانه خواهان خود-آرشیوی مقالاتشان بودند. ۸ درصد اقدام به خود-آرشیوی نموده‌اند اما تمایل زیادی به آن ندارند و فقط ۳ درصد از نویسندگان حاضر نیستند آثارشان را خود-آرشیوی کنند.

قانع^۴ (۲۰۰۶)، در یک مطالعه موردی، نظرات اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز را نسبت به نشر دسترسی آزاد مورد بررسی قرار داده‌است. نتایج این پژوهش نشان داد که علی‌رغم آشنایی

1. Lawal

2. OA Author

3. NOA Author

4. Ghane

اندک اعضای هیأت علمی با موانع دسترسی آزاد، ۹۲ درصد از آن‌ها به این حرکت نظر مثبت دارند. همچنین، یافته‌ها نشان داد که خود-آرشیوی به‌عنوان دومین محمول دسترسی آزاد با ۶۲/۵ درصد مورد توجه اعضای هیأت علمی بوده است.

پژوهش دیگری نیز توسط برگستروم و لاواتی^۱ در سال ۲۰۰۷ انجام شده است. در این مطالعه خود-آرشیوی به‌عنوان یک اصل پذیرفته شده در میان مؤلفان حوزه اقتصاد مطرح شده است. این مطالعه نشان داده است که نویسندگان مقالات مربوط به مجلاتی که هزینه اشتراک بالا و تعداد مشترکین کمی دارند، انگیزه بیشتری برای خود-آرشیوی مقالات خود دارند.

آنتلمان (۲۰۰۶) خود-آرشیوی و تأثیر سیاست ناشران را در علوم اجتماعی مطالعه کرده است. او رفتار خود-آرشیوی نویسندگان مجلات اصلی را در ۶ رشته از علوم اجتماعی (جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی، اقتصاد، علوم اجتماعی، جغرافیا و روان‌شناسی) بررسی کرده است. نتایج این پژوهش نشان داد که در میان رشته‌های مورد مطالعه، بالاترین میزان خود-آرشیوی در رشته اقتصاد با ۶۰ درصد و در رشته جغرافیا با ۱۵ درصد در کمترین سطح است. علاوه بر این، به‌منظور بررسی سیاست خود-آرشیوی ناشران، نوع نسخه‌های خود-آرشیوی شده (پی. دی. اف. ناشر، پیش چاپ و پس چاپ) مشخص شدند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که از نظر نوع نسخه خود-آرشیوی شده، خود-آرشیوی نسخه پی. دی. اف. ناشر در همه رشته‌ها به استثنای اقتصاد بیش از ۵۰ درصد است و نسبت به پیش چاپ و پس چاپ بیشتر است. در رشته اقتصاد نیز خود-آرشیوی پیش چاپ با ۸۰ درصد در بالاترین سطح گزارش شده است. در واقع پژوهش مذکور نشان داد که در همه رشته‌ها، سطوح قابل ملاحظه‌ای از خود-آرشیوی و نیز خود-آرشیوی از نسخه پی. دی. اف. ناشر به چشم می‌خورد. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که سیاست خود-آرشیوی ناشران هیچ تأثیری بر فعالیت خود-آرشیوی مؤلفان ندارد و نویسندگان به‌جای پیروی از سیاست‌های خود-آرشیوی ناشران، براساس معیارهای رشته‌های خاص خود اقدام به خود-آرشیوی می‌کنند.

در ایران نیز پژوهش مرتبط با این حوزه، پایان‌نامه‌ای است با عنوان «بررسی موانع دسترسی آزاد اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور به اطلاعات علمی و ارائه مدلی برای ارتباطات علمی ایران» که در سال ۱۳۸۶ توسط قانع انجام شده است. برای این منظور ۲۴۸ عضو هیأت علمی از گروه‌های مختلف آموزشی از میان دانشگاه‌های مورد مطالعه با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و

1. Bergstorm & Lavaty

به صورت تصادفی انتخاب شدند. برای بررسی متغیرهای مورد مطالعه از پرسشنامه استفاده شده است. این پژوهش دیدگاه اعضای هیأت علمی را در خصوص دسترسی آزاد به اطلاعات و همچنین در خصوص موانع دسترسی به یافته‌های تحقیق مورد مطالعه قرار داده است. در این مطالعه، خود-آرشیوی یکی از راه‌های محقق شدن دسترسی آزاد به اطلاعات مطرح شده است. از جامعه مورد مطالعه ۳۵/۹ درصد با خود-آرشیوی آشنایی دارند. گزارش وی در مقایسه میان رشته‌ها حاکی از آن است که در علوم انسانی، ۲۹/۵ درصد با خود-آرشیوی آشنایی دارند. در حوزه فنی و مهندسی ۲۶/۱ درصد، در علوم پایه ۲۳/۹ درصد و در حوزه کشاورزی و دامپزشکی ۲۰/۵ درصد با این فرهنگ آشنایی دارند.

پرسش‌های اساسی

۱. میزان خود-آرشیوی مقالات علمی توسط نویسندگان ایرانی پرتولید در رشته‌های علوم و علوم اجتماعی چقدر است؟
۲. میزان خود-آرشیوی تحقیق‌یافته توسط نویسندگان ایرانی نسبت به میزان خود-آرشیوی ممکن در رشته‌های علوم و علوم اجتماعی چگونه است؟
۳. چند درصد از مقالات موجود در وبسایت نویسندگان قابلیت خود-آرشیوی دارند؟

روشن پژوهش

۱. انتخاب حوزه‌ها و رشته‌ها

از آنجا که تفاوت‌های میان‌رشته‌ای و تأثیر آن در خود-آرشیوی مؤلفان یکی از پرسش‌های اساسی پژوهش حاضر است، تصمیم بر آن شد تا مؤلفان پرتولید از حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی انتخاب شوند. از این رو چهار رشته از علوم (شیمی، زیست‌شناسی، ریاضیات، و علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی) و چهار رشته از علوم اجتماعی (علوم اجتماعی، اقتصاد، روانشناسی و مدیریت) با استفاده از نمایه‌های استنادی علوم و علوم اجتماعی موسسه اطلاعات علمی، به‌عنوان رشته‌های مورد مطالعه در این پژوهش انتخاب شدند. در جدول شماره ۲، تعداد مقالات موجود در وبسایت نویسندگان پرتولید بر حسب رشته‌های مورد نظر نشان داده شده است.

۲. شیوه انتخاب نویسندگان پرتولید

به منظور استخراج اسامی نویسندگان پرتولید در هر رشته، از ویرایش ۲۰۰۹ پایگاه اطلاعاتی پیوسته وب‌آوساینس موسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی) استفاده شده است. از هر رشته ۱۰ نویسنده پرتولید برگزیده شدند. به این ترتیب اسامی ۸۰ نویسنده پرتولید (۴۰ نفر در رشته‌های علوم و ۴۰ نفر در رشته‌های علوم اجتماعی) به دست آمده است. نهایتاً نویسندگان ایرانی‌ای که در خلال سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۹ در وب‌آوساینس مقاله تحقیقی داشتند بر حسب رشته‌های مذکور انتخاب شدند.

۳. شیوه بررسی خود-آرشیوی نویسندگان ایرانی

یکی از چالش‌برانگیزترین بخش پژوهش، شناسایی وب‌سایت شخصی یا سازمانی نویسندگان ایرانی بود، به طوری که برای دستیابی به وب‌سایت شخصی یا سازمانی نویسندگان، اسامی کامل آنها که قبلاً از مقالات به دست آمده بود، در موتور کاوش گوگل، جست‌وجو شد. موتور کاوش گوگل به دلیل ارائه بیشترین نتایج پایدار در طول زمان‌های مختلف (واگان، ۲۰۰۴) انتخاب شد. همچنین این موتور کاوش از لحاظ جامعیت منابع اطلاعاتی پوشش داده شده، از سایر موتورهای کاوش تجاری برای تحقیقات وب‌سنجی مناسب‌تر است (بار-ایلان، ۲۰۰۴). به منظور به دست آوردن صفحه خانگی مؤلف از چندین شیوه جست‌وجو شامل نام و نام خانوادگی مؤلف به صورت مستقیم، نام و نام خانوادگی به صورت معکوس یا به صورت تک‌واژه، جست‌وجوی عبارتی نام همراه با رشته مؤلف، هم به صورت انگلیسی و هم به صورت فارسی استفاده شد. در صورتی که وب‌سایتی برای نویسنده مورد نظر پیدا نشد، نام وی حذف شد. پس از به دست آوردن صفحه خانگی هر کدام از مؤلفان مورد مطالعه، به مقالات وی دسترسی حاصل شد. اطلاعات کتابشناختی مقالات همراه با وضعیت خود-آرشیوی آنها ضبط، و در فایل اکسل اطلاعات منتج از آن که شامل نام مؤلف، آدرس صفحه خانگی وی، تعداد مقالات موجود در صفحه خانگی هر مؤلف، تعداد مقالات خود-آرشیوی شده در صفحه همراه با میزان دسترسی به مقاله از این طریق است، ذخیره شد.

1. Vaughan

2. Bar-ilan

در یک فایل اکسل دیگر عناوین مجلاتی که مقالات در آن منتشر شده است (اعم از خود-آرشیوی شده یا نشده) ذخیره شد. عناوین این مجلات در هر رشته به صورت الفبایی تنظیم و در موارد تکراری تعداد مربوط به آن ثبت شد تا در مرحله بعدی از جست‌وجوی تکراری عناوین اجتناب شود.

شکل ۱ نمونه‌ای از وب‌سایت نویسنده‌ای را نشان می‌دهد که اقدام به خود-آرشیوی مقالات خود نموده است. همان‌طور که در شکل مشخص شده است، مؤلف اطلاعات کتابشناختی مقالات خود را بر روی وب‌سایت خود قرار داده است و در مواردی که امکان خود-آرشیوی مقاله وجود دارد عنوان مقاله با رنگ دیگری مشخص شده است که با انتخاب آن می‌توان به مقاله مورد نظر دست یافت.

English Refereed Journal Papers

1. Kousha, K, Thelwall, M & Rezaie, S. (2010). *Can the Impact of Scholarly Images Be Assessed? Exploratory Study Using Image Identification Search Technology*, *Journal of the American Society of Information Science and Technology*, 61(9), 1734-1744.
DOI: 10.1002/asi.21370
2. Kousha, K. & Abdoli, M. (2010). *The Citation Impact of Open Access Agricultural Research: A Comparison between OA and Non-OA Publications*, *Online Information Review*, 34(5), 772-785.
DOI: 10.1108/14684521011084618
3. Kousha, K, Thelwall, M. & Rezaie, S. (2010). *Using the Web for Research Evaluation: The Integrated Online Impact Indicator*, *Journal of Informetrics*, 4(1), 124-135.
DOI: 10.1016/j.joi.2009.10.003
4. Kousha, K. & Thelwall, M. (2009). *Google Book Search: Citation Analysis for Social Science and the Humanities*, *Journal of the American Society of Information Science and Technology*, 60(8), 1537-1549.
DOI: 10.1002/asi.21085
5. Kousha, K. (2009). *Characteristics of Open Access Web Citation Networks: A Multidisciplinary Study*, *Aslib Proceedings*, 61(4), 394-406.
DOI: 10.1108/00012530910973794
6. Kousha, K. & Thelwall, M. (2008). *Assessing the Impact of Research on Teaching: An Automatic Analysis of Online Syllabuses in Science and Social Sciences*, *Journal of the American Society of Information Science and Technology*, 59(13), 2060-2069.
DOI: 10.1002/asi.20920
7. Thelwall, M. & Kousha, K. (2008). *Online Presentations as a Source of Scientific Impact?: An Analysis of PowerPoint Files Citing Academic Journals*, *Journal of the American Society of Information Science and Technology*, 59(5), 805 - 815.
DOI: 10.1002/asi.20803

شکل شماره ۱. نمونه‌ای از صفحه خانگی مولفی که اقدام به خود-آرشیوی نموده است.

شایان ذکر است در این پژوهش فقط مقالات مندرج در مجلات انگلیسی زبان بررسی می‌شود زیرا براساس جست‌وجوی به‌عمل آمده از پایگاه اطلاعاتی شریا، وضعیت خود-آرشیوی مجلات فارسی زبان مشخص نیست.

۴. شیوه شناسایی سطح خود-آرشیوی ممکن

برای پاسخگویی به سؤال دوم تحقیق، از پایگاه اطلاعاتی شریا استفاده شد. این پایگاه با فراهم آوردن امکان بازیابی عناوین مجلات و ناشران و طبقه‌بندی ناشران در یک رده‌بندی رنگی، ابزار مناسبی برای آگاهی یافتن از این سیاست است و به همین دلیل در بررسی امکان خود-آرشیوی مقالات موجود در وبسایت‌های مورد مطالعه در پژوهش حاضر به کار گرفته شده است. این رده‌بندی رنگی شامل ۴ رنگ است. این رنگ‌ها همراه با مفاهیم مربوط به آنها در جدول ۱ آمده است. رده‌بندی موجود در جدول براساس قرارداد حق مؤلفی است که میان ناشر مجلات و مؤلفان منعقد می‌شود. گروهی از ناشران سطوح خود-آرشیوی مقالات مندرج در مجلات را با استفاده از رده‌های رنگی در پایگاه شریا اعلام کرده‌اند.

جدول ۱. طبقه‌بندی ناشران براساس رنگ‌ها

رنگ	سیاست خودآرشیوی
سبز	امکان آرشیو نسخه پیش‌چاپ، پس‌چاپ یا پی.دی.اف ناشر وجود دارد.
آبی	نسخه پس‌چاپ (پیش‌نویس نهایی داوری شده) یا نسخه پی.دی.اف ناشر را می‌توان خود-آرشیوی کرد.
زرد	امکان خود-آرشیوی نسخه پیش‌چاپ (قبل از داوری نهایی) وجود دارد.
سفید	امکان خود-آرشیوی وجود ندارد.

در واقع با مشخص شدن امکان خود-آرشیوی که به وسیله ناشر مجله به مؤلف داده می‌شود، می‌توان از آگاهی وی درباره رفتار خود-آرشیوی اطلاع کسب کرد. چه بسا کلیه مقالات یک نویسنده در مجلات ناشران سفید که امکان خود-آرشیوی نمی‌دهند، منتشر شده باشد. از این‌رو، عدم خود-آرشیوی مؤلف در سایت شخصی یا آرشیو سازمانی به معنای عدم آگاهی وی از این رفتار نیست. شکل ۲ نمونه‌ای از جست‌وجوی عنوان مجله را همراه با سیاست خود-آرشیوی ناشر در پایگاه شریا نمایش می‌دهد:

One journal found when searched for **scientometrics**:

Journal: Scientometrics (ISSN: 0138-9130)	نام مجله
Publisher: Springer Verlag	
This summary is for the publisher's <i>default</i> policies and changes or exceptions can often be negotiated by authors. <i>All information is correct to the best of our knowledge but should not be relied upon for legal advice.</i>	
Publisher: Springer Verlag (Germany)	نام ناشر
Author's Pre-print: ☒ author can archive pre-print (ie pre-refereeing)	
Author's Post-print: ☒ author can archive post-print (ie final draft post-refereeing)	
Publisher's Version PDF: ☒ author cannot archive publisher's version PDF	
General Conditions:	
<ul style="list-style-type: none"> • Authors own final version only can be archived • Publisher's version/PDF cannot be used • On author's website or institutional repository • On funders designated website/repository after 12 months at the funders request or as a result of legal obligation • Published source must be acknowledged • Must link to publisher version • Set phrase to accompany link to published version (The original publication is available at www.springerlink.com) • Articles in some journals can be made Open Access on payment of additional charge 	
Mandated OA: Compliance data is available for 34 funders	
Paid Open Access: Open Choice	
Copyright: example copyright transfer statement - Self-archiving Policy	
RoMEO: This is a RoMEO green publisher	سیاست خود
Updated: 23-Jun-2010. Suggest an update for this record	آرشیوی مجله

شکل ۲. نمونه‌ای از اطلاعات مجله در پایگاه شریا همراه با وضعیت خود-آرشیوی

از این رو عناوین مجلات که قبلاً در فایل اکسل ثبت شده بود، در پایگاه اطلاعاتی شریا جست‌وجو شد. نتایج مربوطه به صورت رده‌های رنگی در مقابل هر عنوان ثبت شد. اطلاعات ثبت شده در هر فایل نشان‌دهنده تعداد مقالات و مجلات و نیز سطح خود-آرشیوی کلیه مجلات حاوی مقالات مؤلفان در هر کدام از رشته‌های مورد مطالعه است.

یافته‌ها

وضعیت خود-آرشیوی نویسندگان پرتولید در رشته‌های علوم

نتایج حاصل از مطالعه وب‌سایت‌های نویسندگان پرتولید ایران در چهار رشته علوم در جدول ۲ مشاهده می‌شود. این جدول نشان می‌دهد که از میان چهار رشته مورد مطالعه، نویسندگان رشته‌های ریاضیات و کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی اقدام به خود-آرشیوی آثارشان نموده‌اند. رشته ریاضیات با ۳/۲۵٪ خود-آرشیوی، بیشترین درصد خود-آرشیوی را دارد. مرور وب‌سایت‌های نویسندگان رشته ریاضی نشان داد که تعداد کل مقالات موجود در وب‌سایت‌های

نویسندگان این رشته ۳۰۸ عدد است و ۱۰ عدد از این مقالات توسط مؤلف خود-آرشیوی شده است. رشته کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی نیز ۲/۸۴٪ درصد خود-آرشیوی داشته است. میانۀ تعداد مقاله موجود در وبسایت‌ها در این رشته ۱۴/۵ و میانۀ خود-آرشیوی آن صفر است.

جدول ۲. وضعیت خود-آرشیوی نویسندگان ایرانی پرتولید در رشته‌های علوم

رشته	تعداد مقالات میانگین (میانۀ)	تعداد (درصد) مقالات خود- آرشیوی شده میانگین (میانۀ)	تعداد (درصد) مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند.				
			سبز	آبی	زرد	سفید	نامشخص
زیست‌شناسی	۵۴	(۰)۰	۴۳ (۷۹/۶۳٪)				
	(۰)۵/۴	(۰)۰	۳۸	۱	۴	۲	۹
ریاضیات	۳۰۸	(۳/۲۵٪) ۱۰	۲۱۴ (۶۹/۴۸٪)				
	(۰)۳۰/۸	(۰)۱	۱۵۹	۰	۵۵	۶	۸۸
شیمی	۱۱۶۱	(۰)۰	۵۷۷ (۴۹/۷۰٪)				
	(۹/۵) ۱۱۶/۱	(۰)۰	۳۴۷	۲۸	۲۰۲	۶۰	۵۲۴
کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی	۳۱۷	(۲/۸۴٪) ۹	۱۲۴ (۳۹/۱۲٪)				
	(۱۴/۵) ۳۱/۷	(۰)۰/۹	۸۵	۴	۳۵	۴	۱۸۹

وضعیت خود-آرشیوی نویسندگان پرتولید در رشته‌های علوم اجتماعی

وضعیت خود-آرشیوی نویسندگان پرتولید رشته‌های علوم اجتماعی، در جدول ۳ آمده است. همانطور که داده‌های موجود در جدول نشان می‌دهد، هیچ‌یک از نویسندگان این حوزه فعالیت در زمینه خود-آرشیوی آثارشان انجام نداده‌اند.

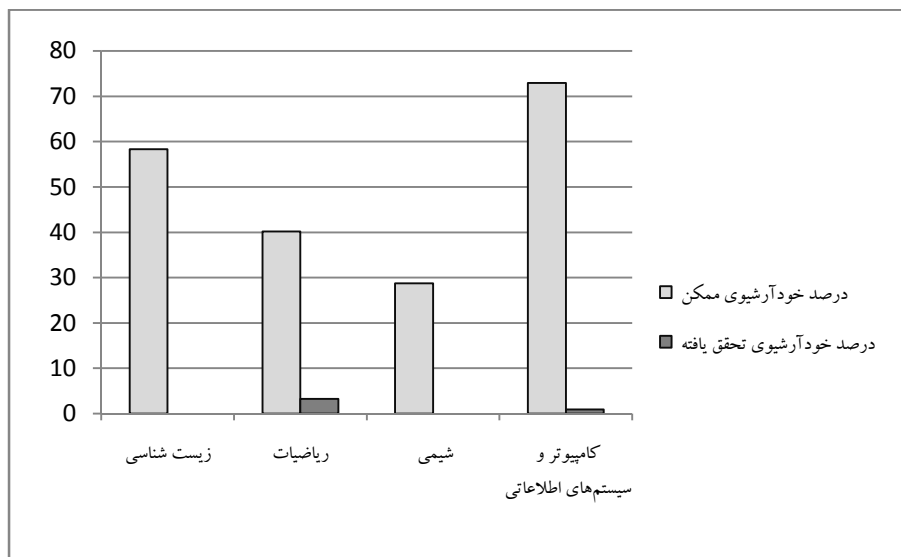
جدول ۳. وضعیت خود-آرشیوی نویسنده‌گان پرتولید ایران در رشته‌های علوم اجتماعی

رشته	تعداد مقالات میانگین (میانگین)	تعداد (درصد) مقالات خود- آرشیوی شده میانگین (میانگین)	تعداد (درصد) مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند.				
			سبز	آبی	زرد	سفید	نامشخص
روانشناسی	۱۴۳	(۰)۰	۹۳ (۶۵/۰۳٪)				
	(۷) ۱۴/۳	(۰)۰	۷۵	۰	۱۸	۸	۴۲
مدیریت	۵۳	(۰)۰	۳۱ (۵۸/۴۹٪)				
	(۰) ۵/۳	(۰)۰	۲۴	۰	۷	۰	۲۲
اقتصاد	۴۵	(۰)۰	۴۵ (۱۰۰٪)				
	(۰) ۴/۵	(۰)۰	۱۰	۰	۴	۰	۳۱
علوم اجتماعی	۰	(۰)۰	۰				
	(۰)۰	(۰)۰	۱	۰	۳	۰	۱۳

بررسی امکان خود-آرشیوی مقالات

در پاسخ به سؤال دوم تحقیق که به منظور بررسی عمیق‌تر امکان خود-آرشیوی مقالات منتشر شده توسط نویسندگان ایرانی طراحی شده است، میزان انطباق میان مقالات منتشر شده در مجلات موجود در وبسایت نویسندگان ایرانی با پایگاه شریا مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات مربوط به امکان‌پذیر بودن خود-آرشیوی در جداول ۲ و ۳ آمده است. تعداد مقالات در هر رده رنگی مشخص شده است و از حاصل جمع رده‌های سبز، آبی و زرد تعداد و درصد مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند، به دست آمده است. در واقع مجموع این رنگ‌ها امکان خود-آرشیوی را در دست کم یک سطح ارائه می‌دهد. نمودار ۱، نسبت درصد خود-آرشیوی تحقق‌یافته مقالات علوم و درصد مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند را نشان می‌دهد.

همان‌طور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، رشته زیست‌شناسی با ۷۹/۶۳ درصد بیشترین سطح خود-آرشیوی ممکن را میان رشته‌های علوم دارد و این در حالی است که نویسندگان این رشته هیچ اقدامی در زمینه خود-آرشیوی نکرده‌اند و کمترین سطح خود-آرشیوی ممکن در رشته‌های مورد مطالعه مربوط به رشته کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی است و این در حالی است - که کمترین اختلاف میان خود-آرشیوی ممکن و خود-آرشیوی تحقق‌یافته نیز مربوط به رشته علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی است. این امر نشان می‌دهد که بیشترین میزان آگاهی از فرهنگ خود-آرشیوی در میان نویسندگان این رشته قابل مشاهده است.

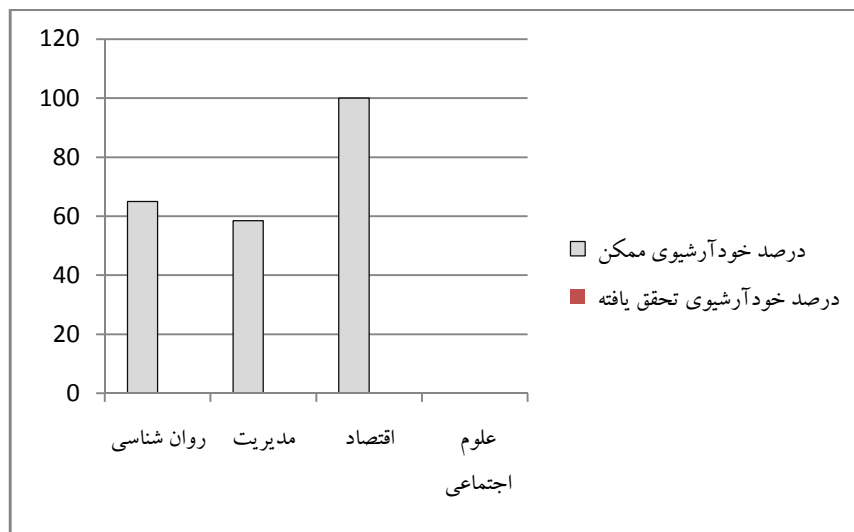

نمودار ۱. نسبت درصد خود-آرشیوی ممکن مقالات

منتشر شده مؤلفان ایرانی به درصد خود-آرشیوی تحقق‌یافته در رشته‌های علوم

نمودار ۲ به‌منظور نمایش نسبت درصد خود-آرشیوی تحقق‌یافته مقالات نویسندگان در رشته‌های علوم اجتماعی به خود-آرشیوی ممکن در این رشته‌ها ترسیم شده است. اما از آن‌جا که نویسندگان ایرانی این حوزه، فعالیت خود-آرشیوی نداشته‌اند فقط ستون‌های مربوط به درصد خود-آرشیوی ممکن در نمودار به چشم می‌خورد.

نکته قابل ذکر دیگر این که هیچ‌یک از نویسندگان پرتولید رشته علوم اجتماعی اطلاعات کتابشناختی آثارشان را در وبسایت‌هایشان قرار نداده‌اند و بنابراین در نمودار ۲ هیچ ستونی برای آن ترسیم نشده است.

نمودار ۲. نسبت درصد خود-آرشیوی به خود-آرشیوی ممکن در رشته‌های علوم اجتماعی

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر که با هدف کشف میزان آگاهی نویسندگان پرتولید ایرانی و نیز آگاهی از تفاوت‌های میان رشته‌ای در حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی انجام شده است، نشان داد که در مجموع میزان آگاهی نویسندگان مورد مطالعه درباره خود-آرشیوی بسیار ناچیز است. همچنین نویسندگان در رشته‌های علوم اجتماعی از این امر آگاهی نداشته و یا حداقل اقدام به چنین کاری نکرده‌اند. اما نویسندگان رشته‌های ریاضیات و علوم کامپیوتر تاحدی از این فرهنگ آگاهی داشته و اقدام به خود-آرشیوی آثارشان نموده‌اند.

پژوهش‌های پیشین نظیر قانع (۱۳۸۶) و سوان و براون (۲۰۰۴) که با روش پیمایش نظرات مؤلفان انجام شده بود نشان داد که نظر پژوهشگران نسبت به خود-آرشیوی مثبت است اما نتایج

پژوهش حاضر که با روش پیمایش در وب‌سایت نویسندگان انجام شده است نشان داد که پژوهشگران عملاً چنین فعالیتی را انجام نداده‌اند و چه‌بسا با این مفهوم بیگانه‌اند.

در واقع به نظر می‌رسد که فرهنگ خود-آرشیوی در میان نویسندگان ایرانی آن‌چنان باب نیست و این می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد. برای مثال عدم آگاهی از اهمیت خود-آرشیوی و کسب استناد، نگرانی از خود-آرشیوی مقالات و نقض حقوق مالکیت معنوی توسط مجلات، نداشتن سواد رایانه‌ای و سواد تعامل با وب‌سایت، ترس از انتشار نتایج غلط و سرقت ادبی (سوان و براون، ۲۰۰۵؛ بهمن‌آبادی، ۱۳۸۶) از جمله دلایلی هستند که می‌توان از آنها به‌عنوان موانع خود-آرشیوی برشمرد.

چه‌بسا مهم‌ترین عامل در عدم تحقق چنین امری را بتوان فقدان آگاهی سیاست‌گذاران حوزه آموزش، پژوهش و نشر در کشور ایران دانست. از این‌رو از طریق آموزش در قالب کارگاه‌های آموزشی سواد اطلاعاتی و خود-آرشیوی و اقدام به طراحی آرشیوهای مختلف سازمانی یا موضوعی در سطح کشور شاید بتوان گامی در جهت آگاهی‌رسانی در زمینه خود-آرشیوی برداشت. علاوه بر این ناشران مجلات ایرانی نیز می‌توانند با مشخص ساختن سیاست خود-آرشیوی خود و تشکیل ائتلافی مشابه پایگاه اطلاعاتی شریا گام مؤثری در چرخه نشر برداشته و موجب تسهیل ارتباطات علمی گردند.

مطالعاتی از این دست، به‌خصوص هنگامی که در مقیاس وسیع و در مقایسه با سایر کشورها انجام گیرد، می‌تواند افق‌های نوینی را به روی پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه‌های آموزش و پژوهش باز کند، زیرا این امر موجب افزایش سطح علمی، افزایش میزان استناد و نهایتاً ارتقاء رتبه علمی کشور و دانشگاه‌ها می‌شود.

پیشنهادها

۱. برگزاری کارگاه‌های آموزشی به‌منظور آموزش خود-آرشیوی و ارتقاء سواد رایانه‌ای

شاید مهم‌ترین عامل در کم بودن میزان آشنایی نویسندگان پرتولید، ناشی از فقدان سواد رایانه‌ای و به تبع آن، نداشتن وب‌سایت توسط این نویسندگان باشد. از این‌رو، از طریق آموزش در قالب کارگاه‌های آموزشی سواد اطلاعاتی، آموزش طراحی و مدیریت وب‌سایت و وبلاگ و

آموزش مفاهیم حوزه دسترسی آزاد و اهمیت آن و همچنین آگاهی‌رسانی در خصوص اهمیت خود-آرشیوی و شفاف‌سازی سیاست‌های ناشران مختلف در زمینه خود-آرشیوی، بتوان نقش مؤثری در ارتقاء سطح آشنایی افراد ایفا کرد. چه‌بسا فقدان آگاهی سیاستگذاران حوزه آموزش و مؤلفان مقالات تنها دلیل کمبود میزان آگاهی نباشد، از این‌رو لازم است چنین آموزش‌هایی در قالب کارگاه یا بروشور به ناشران مجلات در ایران نیز ارائه گردد.

۲. طراحی آرشیوهای دسترسی آزاد سازمانی یا موضوعی

آرشیوهای مختلف دسترسی آزاد در بالا بردن رؤیت‌پذیری مقالات و افزایش استناد مؤلفان و سازمان مربوطه اهمیت به‌سزایی دارند. از آن‌جا که پژوهشگران عموماً وابستگی سازمانی خاصی داشته و به پژوهش در حوزه موضوعی خاص می‌پردازند، مسئولان سازمان‌ها می‌توانند با اختصاص صفحه اینترنتی خاص برای هر کدام از اعضای علمی خود در وب‌سایت سازمان، یک آرشیو سازمانی تهیه کنند و از اعضا بخواهند در صورت امکان نسخه‌ای از اثر پژوهشی خود را در آن آرشیو نمایند. در این صورت یک آرشیو سازمانی به‌وجود می‌آید که از طریق آن می‌توان به مقالات دسترسی پیدا کرد و این امر سبب افزایش رؤیت‌پذیری و استناد می‌شود. همچنین پژوهشگران در یک رشته می‌توانند به‌منظور ایجاد آرشیو رشته‌ای یا موضوعی با هم توافق کرده و با طراحی وب‌سایتی خاص و قرار دادن نسخه‌ای از آثار علمی‌شان در آن، گامی جهت افزایش دسترسی‌پذیری آثار علمی بردارند.

۳. طراحی پایگاه اطلاعاتی شامل سیاست خود-آرشیوی مجلات فارسی زبان در ایران

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که نویسندگان پرتولید ایرانی نسبت به مفهوم خود-آرشیوی اطلاع چندانی ندارند. شاید زبان یکی از عوامل مؤثر در این امر باشد زیرا ممکن است تعداد زیادی از پژوهشگران دارای مقالات فارسی باشند اما از آن‌جا که در پژوهش حاضر پایگاه اطلاعاتی شریا که در بر دارنده مجلات انگلیسی است، برای تشخیص سیاست خود-آرشیوی استفاده شده است، محقق ناگزیر به حذف چنین مقالاتی شده است. در واقع می‌توان با آموزش ناشران ایرانی در زمینه خود-آرشیوی و سیاست‌گذاری مشخص در این زمینه که ناقض حقوق مالکیت فکری نشود، آنها را در جهت ایجاد چنین پایگاهی برای مجلات فارسی زبان تشویق کرد.

منابع

- بهمن‌آبادی، علیرضا (۱۳۸۶). آرشیو الکترونیکی مقالات آماده چاپ: رویکردی رو به رشد در نظام ارتباطات علمی. فصلنامه کتاب. ۱۸ (۴)، ۱۳-۳۲.
- قانع، محمدرضا (۱۳۸۳). آرشیو مدارک الکترونیکی: شیوه‌های نوین در ارتباطات علمی. اطلاع‌شناسی، ۲ (۲)، ۷۷-۱۰۰.
- _____ (۱۳۸۶). بررسی موانع دسترسی آزاد اعضای هیات علمی دانشگاه‌های کشور به اطلاعات علمی و ارائه مدلی برای ارتباطات علمی ایران. پایان‌نامه دکتري کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، تهران.
- کوشا، کیوان (۱۳۸۶). مقایسه کمی و کیفی میان استندهای آی.اس.آی و برگرفته از وب به مقالات مجلات علوم و علوم اجتماعی: کاربرد وب‌سنجی در مطالعه رویه‌های ارتباطات علمی رسمی و غیررسمی. پایان‌نامه دکتري کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، تهران.

References

- Antelman, K. (2006). Self-archiving practice and the influence of publisher policies in the social sciences. *Learned Publishing*, 19 (2). 85-95.
- Bar-Ilan, J. (2004). The use of web search engines in information science research. *Annual Review of Information Science and Technology*, 38, 231-288.
- Bergstorm, T. C.; Lavaty, R. (2007). How often do economists self- archive? *EScholarship*, Retrieved August 5, 2009, from: <http://www.escholarship.org/uc/item/69f4b8vz>.
- Ghane, M. (2006). A survey of open access barriers to scientific information: providing an appropriate pattern for scientific communication in Iran. *The grey Journal*, 2 (1), 35-42.
- Harnard, S. (2006). Publish or perish, self- Archive to flourish: The green route to open access. *ERCIM News*, 64. Retrieved August 5, 2009, from: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/11715/harnard-ecrim.pdf>.
- Kousha, K.; Abdoli, M. (2010). The citation impact of open access Agricultural Research: A comparison between OA and Non-OA Publications. *Online Information Review*, 34 (5). Retrieved October 24, 2010, from www.emeraldinsight.com/1468-4527.htm.
- Kurtz, M. J. (2004). *Restrictive access Policies cut readership of electronic research journal articles by a factor of two*. Retrieved August 5, 2009, from http://opcit.eprints.org/feb19_oa/kurtz.pdf.
- Lawal, I. (2002). Scholarly communication, the use and non-use of e-print archives for dissemination of scientific information. *Science & Technology Librarianship*, 36, Retrieved August 10, 2009, from: <http://www.istl.org/02-fall/article3.html>.
- Lawrence, S. (2001). Free online availability substantially increases a papers impact. *Nature*, 411 (521), Retrieved August 5, 2009, from: http://www.nature.com/nature/debates/e_access/Articles/Lawrence.html.

- Moed, H. F. (2007). The effect of "open access" upon citation impact: An analysis of arxiv's condensed matter section. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58 (13), 2047-2054.
- SHERPA: *Publisher copyright policies and self-archiving*. Retrieved August 5, 2009, from: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>.
- Shin, E. J. (2003). Do Impact Factors change with a change of medium? A comparison of Impact Factors when publication is by paper and through parallel publishing. *Journal of Information Science*, 29 (6), 527-533.
- Simpson, P.; Hey, H. (2006). Repositories for research: Southampton's evolving role in the knowledge cycle Program. *Electronic Library and Information Systems*. 40 (3), 224-231.
- Suber, P. (2003). *Bethesda Statement on open access publishing*. Retrieved August 5, 2009, from: www.earlham.edu/~peters/foos/bethesda.htm.
- Swan, A.; Brown, S. (2004). Authors and open access publishing. *Learned Publishing*, 17 (3), 219-224.
- _____ (2005). Open access self-archiving: An author study. Retrieved October 24, 2010, from: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/10999/01/jisc2.pdf>.
- Vaughan, L. (2004). New measurements for search engine evaluation proposed and tested. *Information Processing & Management*, 40 (4), 677-691.

به این مقاله این گونه استناد کنید:

اجاق، فرخنده؛ کوشا، کیوان (۱۳۹۰). بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسندگان ایرانی: مقایسه حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۷ (۲)، ۲۸۵-۳۰۴.